

Marie CHRÁSKOVÁ

Univerzita Palackého v Olomouci, Česká republika

Způsob vnímání vybraných pojmů školního a sociálního prostředí studenty Univerzity Palackého v Olomouci a Univerzity v Rzeszowe

Úvod

Český a polský národ, z pohledu historického i kulturního, měly k sobě vždy velmi blízko. Z těchto důvodů nás zaujala myšlenka, zda-li i v současné době a u mladší generace je tento předpoklad stále platný. Rozhodli jsme se provést výzkumné šetření, jak vnímají pojmy školního a sociálního prostředí studenti univerzit v Olomouci a v Rzeszowe. Z hlediska společensko-zdravotního jsme dále zařadili i pojmy z oblasti osob s nejrůznějším typem handicapu.

1. Cíle výzkumu

Hlavním cílem výzkumu bylo zjistit postoje studentů univerzit v Rzeszowe a v Olomouci k vybraným pojmům školního a sociálního prostředí včetně pojmů zjišťujících postoje k osobám s handicapem. Dalším cílem bylo podrobnější porovnání těchto postojů pomocí sledování změn v sémantickém prostoru pojmů.

2. Popis výzkumné metody

Jako výzkumná metoda byl použit sémantický diferenciál [Kerlinger 1972], který byl vyvinutý v 50. letech 20. století v USA Ch. Osgoodem pro měření významu slov nebo postojů k něčemu. Zaměřuje se na jednoduché hodnotící názory (např. vzdělání je dobré – špatné, nenáročné – náročné atd.) a je tedy vhodný především k měření emocionálních a behaviorálních aspektů postoje [Hewstone, Stroebe 2006: 137]. Základní dimenze sémantického prostoru byly stanoveny pomocí faktorové analýzy a pomocí ní byly určeny tři nejvýznamnější faktory. Každý pojem se tak obvykle posuzuje z hlediska tří faktorů – faktoru hodnocení (h), potence (p) a aktivity (a). Faktor hodnocení je možno interpretovat jako dobro či zlo pojmu (hodnocení dobré-špatné), faktor potence (síly) jako sílu pojmu a faktor aktivity jako vztah daného pojmu ke změnám, pohybu.

Vlastní sémantický diferenciál se skládá z určitého počtu škál, které bývají většinou sedmibodové. Každá škála je významně sycena jen jedním faktorem. Krajní body škály vždy označují jeden pól daného faktoru a respondenti mají na škále určit, jak oni jej vnímají.

Škály byly původně ve shodě s [Kerlinger 1972: 550] navrženy pro měření 3 faktorů, když však byla provedena kontrolní faktorová analýza, bylo zjištěno, že na rozptylu hodnot se významně podílí pouze dva faktory, extrakce tří faktorů vede ke značně nespolehlivému měření, kdy jedna škála měří u různých pojmů různé faktory. Bylo proto vhodnější provést faktorovou analýzu pojmů z edukační a sociální reality pouze do dvou faktorů. Pro náš výzkum jsme tedy použili pouze dvoufaktorový sémantický diferenciál.

Vzorku studentů (viz dále) bylo předloženo celkem 24 pojmů z edukační a sociální reality (viz tab. 1) k posouzení pomocí 10 škál, z nichž liché měřili faktor hodnocení a sudé faktor energie. Některé škály (1, 4, 5, 9, 10) byly zadány reverzně, aby byl vyloučen vliv stereotypní odpovědi. Pro polské studenty byl sémantický diferenciál po osobní konzultaci a diskuzi přesného významu pojmů a škál, přeložen rodilým mluvčím.

Popis výzkumného vzorku

Výzkumný vzorek tvořilo 84 studentů Univerzity Palackého (39 studentů oboru Speciální pedagogika, 22 studentů oboru Pedagogika a 23 studentů přírodovědných oborů) a 75 studentů Univerzity v Rzeszowe (42 studentů oboru Edukacja techniczno-informatyczna a 33 studentů oboru Pedagogika-Učitelství 1-3). Šlo tedy o studenty s podobným zaměřením.

Tabulka 1

Hodnocení a energie zkoumaných pojmů v RP a ČR

Pojem a jeho hodnocení (h) a energie (e)	UR Rzeszow Polsko		UP Olomouc ČR ^ř	
	h	e	h	e
<i>I</i>	2	3	4	5
Kolegové studenti	5,23	3,08	–	–
Pedagogická fakulta	4,70	4,02	–	–
Studium na SŠ	4,86	4,18	–	–
Studijní skupina	5,41	3,04	–	–
VŠ zkoušení	3,45	5,07	–	–
Zdraví	5,16	3,56	5,42	3,47
Vzdělání	4,66	4,41	5,33	4,32
Budoucnost	4,89	4,28	5,38	4,45
Osobní počítač	5,72	2,95	5,20	3,49
Hodnocení na VŠ	3,86	4,76	–	–
Rodiče	5,74	3,32	5,95	3,66

<i>I</i>	2	3	4	5
Přátelství	5,64	3,06	–	–
Já	5,49	3,39	5,16	4,01
Peníze	4,92	4,55	5,10	4,82
Znalost cizího jazyka	4,73	4,21	–	–
Moje budoucí úspěšnost v zaměstnání	5,28	3,91	5,22	4,50
Současná příprava na učitelské povolání	4,68	4,10	–	–
Budoucí učitelské povolání	4,79	4,02	–	–
Žák na škole kde budu pracovat	5,21	3,23	–	–
Výchova žáků na škole kde budu pracovat	5,49	3,39	–	–
Škola na které budu pracovat	5,55	3,17	–	–
Postavení handicap. jedince ve společnosti	3,90	4,44	3,26	5,60
Můj vztah k handicap.osobám	5,13	2,56	5,83	2,75
Péče o handicapované ve společnosti	3,98	4,36	4,06	5,10

* Výsledky v ČR jsou předběžné

4. Výsledky výzkumu

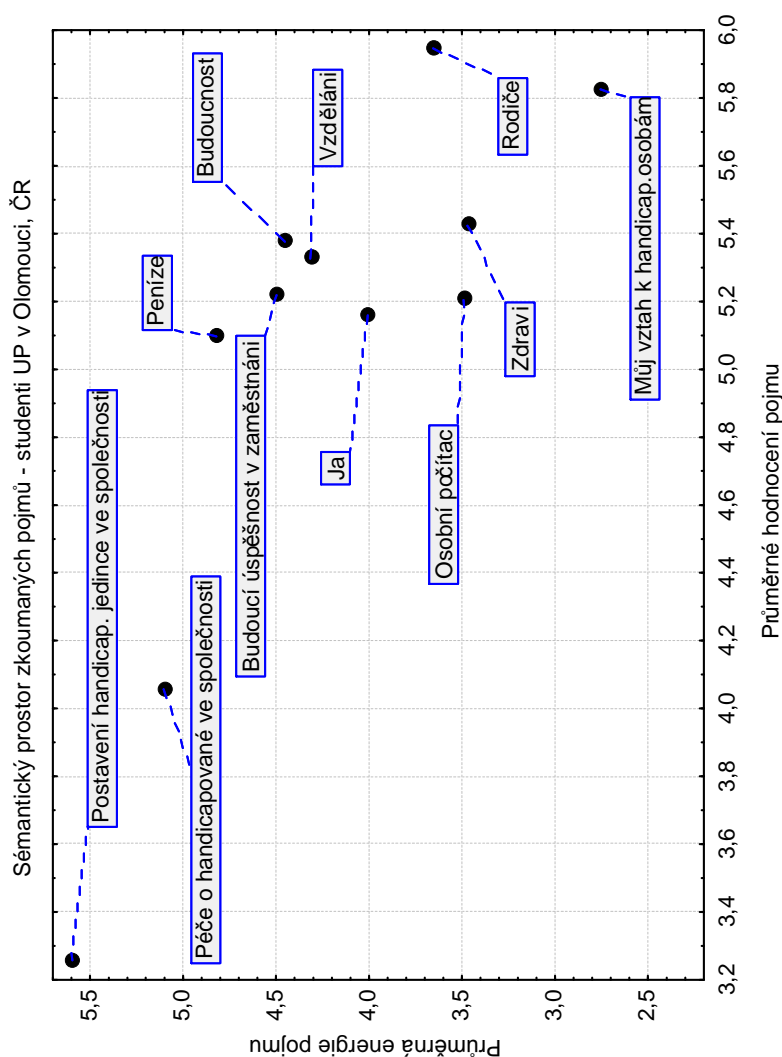
Pro názornější porovnání vnímání vybraných pojmů byl pro každou skupinu respondentů (ČR a RP) sestaven sémantický prostor pojmů. Průměrné hodnocení a energie byly vypočítány ze všech použitých škál. Výsledky uvádí obr. 1 a 2.

Při bližším pohledu zjistíme, že vnímání předložených pojmů se u českých a polských studentů příliš neliší. Například pojem „Moje budoucí úspěšnost v zaměstnání“ hodnotí polští studenti na sedmistupňové škále číslem 5,28 a čeští studenti hodnotou 5,22. Naproti tomu míra energie spojená s tímto pojmem se již liší více, kdy polští studenti jej vnímají snáze (3,91), zatímco čeští studenti mají tento pojem spojený s větší mírou vynakládané energie (4,50). Více odlišně vnímají obě skupiny pojem „Vzdělání“. Zde se hodnocení pojmu pohybuje u polských studentů na úrovni 4,66, zatímco u českých studentů 5,33, tzn. že čeští studenti hodnotí vzdělání lépe. Naproti tomu energie pojmu je poměrně shodná, kdy u polských studentů je 4,41 a u českých 4,32. Pro české studenty je tedy vzdělání jednodušší a lépe hodnoceno, pro polské studenty je vzdělání obtížnější a hůře hodnoceno. Takto bychom mohli analyzovat všechny předložené pojmy např. na základě statistických testů významnosti. Vzhledem k tomu, že nemáme zpracovány všechny výsledky výzkumu z ČR, testy neuvádíme. Pro rychlejší orientaci ve vnímání pojmů může posloužit tab. 1, názorněji pak oba sémantické prostory.

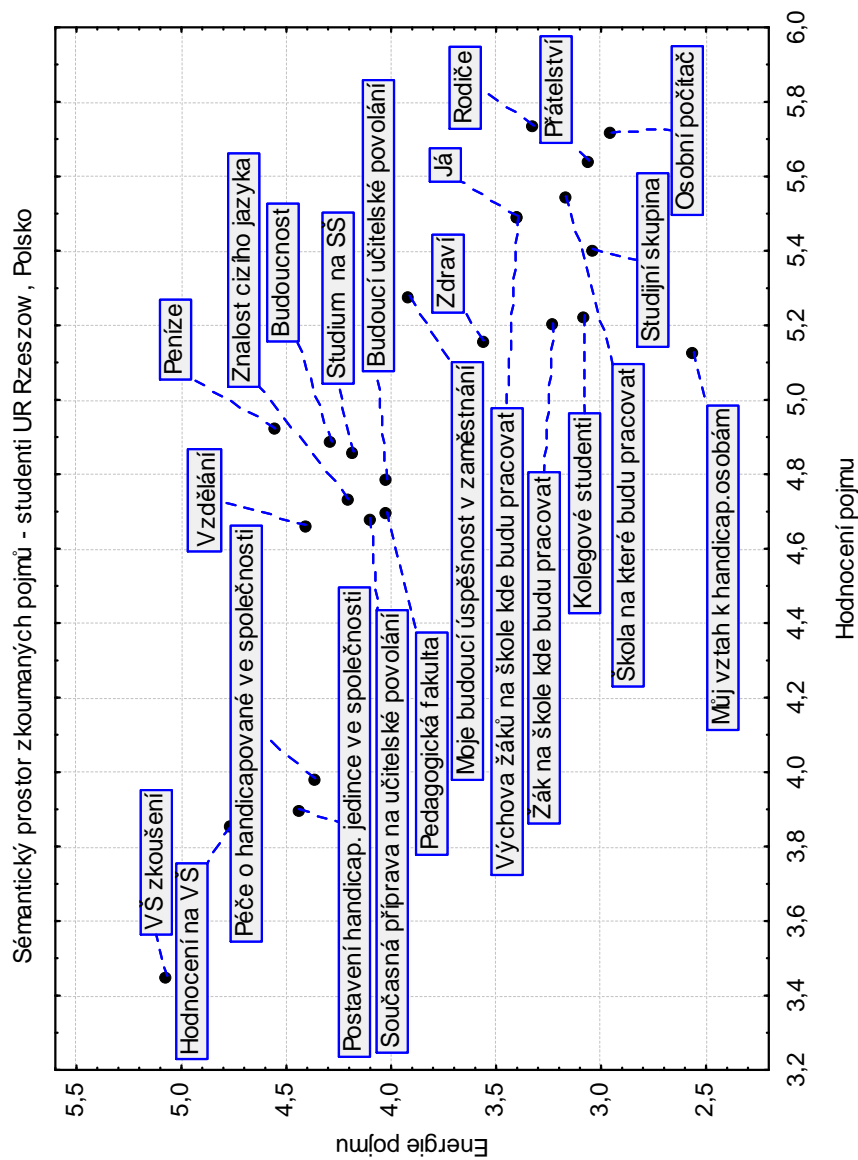
Závěr

Ze zjištěných výsledků můžeme konstatovat, že vnímání předložených pojmů školního a sociálního prostředí se mezi oběma národy celkově zásadně neliší. Mírné odlišnosti častěji spatřujeme v míře vynaložené energie spojené s konkrétními pojmy.

Pro větší validitu zjištěných výsledků však plánujeme ještě provést srovnání sémantických prostorů pojmů u přesně identických skupin studentů tj. pouze ve skupinách budoucích učitelů na 1. stupni ZŠ a u studentů oboru technická a informační výchova.

Obrázek 1. Sémantický prostor zkoumaných pojmů – studenti UP v Olomouci (ČR)

Obrázek 2. Sémantický prostor zkoumaných pojmů - studenti UR v Rzeszowe (RP)

Literatura

- Hewstone M., Stroebe W. (2006), *Sociální psychologie. Moderní učebnice sociální psychologie*, Praha: Portál. ISBN 80-7367-092-5.
- Kerlinger F.N. (1972), *Základy výzkumu chování. Pedagogický a psychologický výzkum*, Praha: Academia. Bez ISBN.

Resumé

Příspěvek popisuje způsob vnímání vybraných pojmů školního a sociálního prostředí studenty Univerzity Palackého v Olomouci a Univerzity v Rzeszowe. Srovnání je provedeno pomocí sémantického diferenciálu u studentů oboru technická a informační výchova a pedagogika.

Klíčová slova: postoje studentů, sémantický diferenciál, srovnání postojů studentů, školní prostředí, sociální prostředí.

The way of perception of chosen terms referring to school and social environment by students of the Palacký University in Olomouc and the University in Rzeszow

Abstract

The entry deals with the way of perception of chosen terms referring to school and social environment by students of the Palacký University in Olomouc and the University in Rzeszow. The comparison is made by the means of a semantic differential by students of the field of study called technical and information education and pedagogy.

Key words: students' attitudes, semantic differential, comparison of students' attitudes, school environment, social environment.

Postrzeżenie wybranych koncepcji szkoły i środowiska społecznego studentów Uniwersytetu Palackiego w Ołomuńcu i Uniwersytetu Rzeszowskiego

Streszczenie

Artykuł opisuje wybrane koncepcje postrzeżenia środowiska społecznego przez studentów z Uniwersytetu Palackiego w Ołomuńcu i Uniwersytetu Rzeszowskiego. Porównanie dokonywano na podstawie zastosowania metody różnicy semantycznej odpowiedzi studentów kierunku edukacja techniczno-informatyczna.

Słowa kluczowe: postawy studentów, metoda różnicy semantycznej, porównanie postaw studentów, środowisko szkolne, środowisko społeczne.